

Volwassen worden en criminaliteit

JESSICA M. HILL^a
ARJAN A.J. BLOKLAND^b
VICTOR R. VAN DER GEEST^c

Verschillen tussen etnische groepen in Nederland

Panopticon, 36 (5), 449-469
© 2015 Maklu | ISSN 0771-1409 | September 2015

- a Promovendus, Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) (Corresp.:j.hill@nscr.nl).
- b Senior Onderzoeker, Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR); Bijzonder Hoogleraar Criminology and Criminal Justice, Universiteit Leiden.
- c Onderzoeker, Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR); Universitair Docent, Vrije Universiteit Amsterdam.

ABSTRACT

Becoming adult and criminal behaviour: differences between ethnic groups in The Netherlands

The relationship between age and criminal behaviour is one of the most robust findings in criminology. According to MOFFITT's developmental taxonomy the bell-shape of the age-crime curve is due to a large number of adolescent-limited offenders. These adolescents engage in delinquent behaviour during adolescence in response to the maturity gap, whereby they feel adult but do not have access to legitimate adult social roles. Despite the universal peak in delinquent behaviour during adolescence, the rate of decrease in delinquent behaviour seen during adulthood differs for different ethnic groups within the Netherlands. The aggregate age-crime curve for Dutch-Moroccans drops off more sharply during early adulthood than for native Dutch, whereas the curve for the Caribbean Dutch remains higher throughout the early adult years (JENNISSEN, 2009). The present study examines whether a differential effect of spending time in adult roles and feeling adult can explain these discrepancies. We use data from the TransAM study, a longitudinal project with a sample aged 18-24 years and an overrepresentation of Dutch-Moroccans, Caribbean Dutch and individuals with police contacts during adolescence. Results of the fixed-effects models examining the effect of within-person changes in time spent in adult roles on delinquency and feelings of adulthood indicate that both spending time in adult roles and feeling more adult have a strong desistance effect for Dutch-Moroccans, but show no desistance effect for Caribbean Dutch. Results for native Dutch indicate that spending time in adult roles has a desistance effect, but when spending time in these roles occurs in combination with feeling more adult delinquent behaviour actually increases.

Keywords: age-crime curve, Dutch-Moroccan, Caribbean Dutch, maturity gap, adult roles

Kernwoorden: age-crime curve, Marokkaanse Nederlanders, Caribische Nederlanders, maturity gap, volwassen rollen

De relatie tussen leeftijd en criminaliteit is een van de meest robuuste bevindingen in de criminologie. Studies die delinquent gedrag beschrijven op geaggregeerd niveau laten veelal hetzelfde beeld zien: na een piek rond het 18e jaar neemt delinquent gedrag in de daaropvolgende jaren weer geleidelijk af (FARRINGTON, LOEBER & JOLLIFFE 2008; SWEETEN, PIQUERO & STEINBERG 2013). De relatie tussen leeftijd en criminaliteit wordt binnen de criminologie aangeduid als de *age-crime* curve en ontwikkelingscriminologische theorieën worden ge-

acht dit fenomeen inhoudelijk te kunnen verklaren (FARRINGTON, 2003). Hoewel de klokvorm van de *age-crime* curve welhaast een universeel verschijnsel lijkt (GOTTFREDSON & HIRSCHI, 1990), zijn er echter ook belangrijke verschillen waar te nemen. Zo piekt delinquent gedrag bij meisjes eerder dan bij jongens (BLOKLAND & PALMEN 2012; LOEBER, 2012) en ook voor verschillende etnische groepen lijkt niet alleen de hoogte maar ook de vorm van de *age-crime* curve te verschillen (JENNISSEN, 2009). De huidige studie onderzoekt leeftijdsgerelateerde veranderingen in delinquent gedrag en de mogelijke verklaringen hiervoor in een steekproef van Amsterdamse jongvolwassenen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt naar drie subpopulaties, namelijk jongvolwassenen van Nederlandse, Marokkaanse en Caribisch-Nederlandse afkomst. Dit onderzoek zal voor elk van deze groepen nader ingaan op de relatie tussen het *vervullen* van volwassen rollen, veranderingen in identiteit die tot uiting komen in het *gevoel* volwassen te zijn en het stoppen met delinquent gedrag.

DELINQUENT GEDRAG IN DE JONGVOLWASSENHEID

Ontwikkelingscriminologische theorieën bieden verschillende verklaringen voor de afname van delinquent gedrag tijdens de jongvolwassenheid. Een deel van deze theorieën richt zich hierbij op veranderingen in routine activiteiten en relaties met vrienden die optreden wanneer adolescenten ouder worden, zoals de afname in ongestructureerde activiteiten in afwezigheid van autoriteitsfiguren (OSGOOD, WILSON, O'MALLEY, BACKMAN & JOHNSTON, 1996) en het verminderd contact met delinquente vrienden (WARR, 1998). MOFFITT's twee-paden theorie (1993, 2002) – een van de bekendste ontwikkelingscriminologische theorieën – biedt een verklaring voor de *age-crime* curve door onderscheid te maken tussen een grote groep delinquenten van het 'tijdelijke' of *adolescentie-gelimiteerde* type en een kleine groep daders van het *persistente* type. Met name de grote groep tijdelijke daders zou volgens MOFFITT verantwoordelijk zijn voor de piek en daarop volgende daling van de *age-crime* curve.

Persistente delinquenten zouden vanwege psychologische tekortkomingen en een falende opvoeding al vroeg beginnen met het vertonen van antisociaal gedrag en hier hun hele leven mee doorgaan. Het delinquente gedrag van *adolescentie-gelimiteerde* daders daarentegen wordt volgens MOFFITT in belangrijke mate verklaard door de door hen ervaren discrepantie tussen het zich volwassen *voelen* en volwassen *zijn*. In de moderne Westerse samenleving wordt de biologische volwassenheid veel eerder bereikt dan de sociale volwassenheid. Om deze 'kloof' (of '*maturity gap*') tussen het zich volwassen voelen en volwassen (kunnen) zijn te overbruggen, zoeken adolescenten naar alternatieve manieren om hun autonomie te benadrukken. Bij gebrek aan conventionele mogelijkheden dienen daders van het persistente type daarbij als een belangrijk rolmodel. Dit leidt er toe dat jongeren van het tijdelijke type zich kortstondig delinquent gaan gedragen. In tegenstelling tot *persistente* daders echter, stoppen de meeste adolescenten met het vertonen van delinquent gedrag zodra voor hen legitieme volwassen rollen beschikbaar komen, bijvoorbeeld door uit huis te gaan, een opleiding af te ronden en te beginnen met werken. Omdat voor deze jongvolwassenen gevoelens van volwassenheid en de daadwerkelijke sociale status in toenemende mate samen vallen, neemt voor hen de motivatie voor verder delinquent gedrag af.

MOFFITT's theorie lijkt te worden ondersteund door verschillende studies die aantonen dat volwassen worden, door het vervullen van conventionele sociale rollen, zoals bijvoorbeeld werken (VERBRUGGEN, BLOKLAND, & VAN DER GEEST, 2012; SAVOLAINEN, 2009), getrouwd zijn (BLOKLAND & NIEUWBEERTA, 2005; KING, MASSOGLIA & MACMILLAN, 2007) of kinderen hebben (ZOUTEWELLE-TEROVAN, VAN DER GEEST, LIEFBROER & BIJVELD, 2012; MONSBAKKEN, LYNGSTAD & SKARDHAMAR, 2013), crimineel gedrag doet afnemen. Ook SAMPSON en LAUB (1993; 2003), benadrukken de link tussen de volwassen rollen die gepaard gaan met trouwen, werken en militaire dienst

en het stoppen met crimineel gedrag. Volgens hun leeftijdsgerelateerde informele sociale controle theorie draagt het vervullen van conventionele sociale rollen bij aan een hogere mate van stabiliteit en sociale controle in de levens van jongvolwassenen, waardoor crimineel gedrag voor hen minder aantrekkelijk wordt. Toch is het effect van het vervullen van volwassen rollen op delinquentie in de eerste jaren na de adolescentie, de periode wanneer de *age-crime* curve begint te dalen, minder evident. Zo vond UGGEN (2000) dat voor jongvolwassenen onder de 26 jaar, het hebben van werk geen negatief effect had op het criminele gedrag. Onder adolescenten lijkt het hebben van werk zelfs tot een toename van het delinquente gedrag te leiden (STAFF *et al.*, 2010; MONAHAN, STEINBERG & CAUFFMAN, 2012), met name wanneer het intensief werk betreft. Adolescenten zouden nog onvoldoende in staat zijn weerstand te bieden aan de verlokkingen die een dergelijke volwassen levensstijl met zich meebrengt (BLOKLAND, 2014). MEEUWS, BRANJE en OVERBEEK (2004) vonden dat voor jongvolwassenen het hebben van een relatie geen effect had op hun criminele gedrag. SIENNICK, STAFF, OSGOOD, SCHULENBERG, BACHMAN en VAN ESELTINE (2014) vonden wel een dempend effect van samenwonen, maar alleen voor respondenten die ook van plan waren om in de toekomst te gaan trouwen. Ook een eventueel beschermend effect van ouderschap lijkt tijdens jongvolwassenheid geen universeel gegeven (GIORDANO *et al.*, 2011). Zo vond CRAIG (2014) dat voor bepaalde etnische groepen het hebben van kinderen tijdens de jongvolwassenheid geen dempend effect had op het criminele gedrag.

Samenvattend lijkt het erop dat transitie naar volwassen rollen, hoewel belangrijk voor volwassenen in het algemeen, met name voor jongvolwassenen niet *altijd* de bepalende factor zijn voor het dichten van de '*maturity gap*' en daaraan gekoppeld het stoppen met het vertonen van delinquent gedrag.

EMERGING ADULTHOOD, SOCIALE ROLLEN EN SUBJECTIEVE GEVOELENS VAN VOLWASSENHEID

De afgelopen decennia is er veel veranderd in de levens van jongvolwassenen. De leeftijd waarop jongeren school verlaten of hun studie afronden ligt tegenwoordig hoger dan vroeger (in Nederland gemiddeld 22,5 jaar) en ook de leeftijd waarop jongeren uit huis gaan stijgt (nu gemiddeld 22,8 jaar) (EUROSTAT, 2012). Westerse jongvolwassenen trouwen tegenwoordig eveneens op steeds latere leeftijd (UN, 2008). Doordat veel jongeren langer op school blijven voordat zij beginnen met werken en ook andere belangrijke transitie naar volwassen rollen zoals trouwen en het krijgen van kinderen steeds langer uitstellen, wordt de periode tussen het 18de en 25ste jaar nu vooral gekenmerkt door het verkennen van de eigen identiteit, experimenteren met verschillende levensstijlen en een hoge mate van instabiliteit. ARNETT (2000) spreekt hierom van een nieuwe ontwikkelingsperiode, de *emerging adulthood*.

Het ontstaan van de *emerging adulthood* betekent volgens ARNETT (2000; 2015) dat voor de huidige generatie jongvolwassenen transitie naar volwassen rollen niet langer goede indicatoren van volwassenheid zijn. Volwassenheid betekent voor hen veel meer het accepteren van eigen verantwoordelijkheid, het ontwikkelen van eigen normen en waarden, en het krijgen van een 'volwassen' relatie met ouders (ARNETT, 1997). Het is daarom de vraag of transitie naar volwassen rollen, zoals MOFFITT veronderstelt, vandaag de dag nog steeds een belangrijke verklarende factor zijn voor de afname in crimineel gedrag die zichtbaar is tijdens deze periode. Om deze vraag te beantwoorden, zal in deze studie in eerste instantie gekeken worden naar transitie die relevant zijn voor hedendaagse jongvolwassenen, zoals uit huis gaan, afstuderen, werken en het aangaan van een romantische relatie.

SHANAHAN (2000) stelt dat sociaal psychologische factoren een steeds belangrijker rol spelen in de transitie naar de volwassenheid. Een van deze factoren zou kunnen zijn dat

personen een volwassen identiteit aannemen, zich volwassener voelen of zichzelf meer gaan zien als volwassen. Onderzoek laat zien dat hedendaagse jongeren zich in toenemende mate volwassen beginnen te voelen zodra ze hun tienerjaren achter zich laten, ondanks dat transitie naar volwassen rollen nog worden uitgesteld (ARNETT, 2001; FACIO & MICOCCI, 2003). De identiteitstheorie van STRYKER en BURKE (2000) stelt dat hoe prominenter een identiteit is, hoe meer deze invloed heeft op het gedrag. Dit zou betekenen dat voor zover een volwassen identiteit geassocieerd wordt met de afwezigheid van delinquent gedrag (ARNETT, 2003), naarmate jongvolwassenen zich sterker identificeren met een volwassen identiteit, zij minder delinquent gedrag gaan vertonen.

In een van de weinige studies waarin gekeken werd naar het verband tussen subjectieve gevoelens van volwassenheid en delinquent gedrag (MASSOGLIA & UGGEN, 2010) bleek dat zowel de transitie naar volwassen rollen als de subjectieve gevoelens van volwassenheid gepaard gaan met het stoppen met delinquent gedrag tijdens de jongvolwassenheid. Een van de conclusies van deze studie is dat crimineel gedrag op gespannen voet staat met een volwassen identiteit. Dit komt niet overeen met de theorie van MOFFITT (1993; 2002) die het zich 'volwassen voelen' juist ziet als een belangrijke motiverende factor voor delinquent gedrag. Pas wanneer de ervaren volwassen identiteit ook daadwerkelijk kan worden vormgegeven in conventionele volwassen sociale rollen neemt de motivatie voor crimineel gedrag af. Deze laatste redenering lijkt op zijn beurt te worden ondersteund door onderzoek van GALAMBOS en anderen (2000; 2003; 2005) dat liet zien dat adolescenten die zich volwassen voelen, maar psychologisch nog niet volwassen zijn, meer antisociaal gedrag vertonen. Op dit moment is het nog maar de vraag of dit ook geldt voor jongvolwassenen, of dat gevoelens van volwassenheid voor hen juist het begin zijn van een geleidelijke transitie naar een conventioneel volwassen leven en op die manier bijdragen aan het stoppen met criminaliteit.

De causale relaties tussen subjectieve gevoelens van volwassenheid, het vervullen van volwassen sociale rollen en het stoppen met delinquent gedrag zijn mogelijk complex. Ten eerste is het mogelijk dat jongvolwassenen hun gevoel van volwassenheid voor een groot deel ontleen aan de sociale rollen die zij vervullen (Figuur 1, model A). Het effect van sociale rollen op delinquent gedrag zou dan voor een belangrijk deel lopen via subjectieve gevoelens van volwassenheid. Anderzijds is het mogelijk dat jongvolwassenen pas dan transitie naar volwassen rollen maken wanneer dit bij hun gevoel van volwassen zijn past (Figuur 1, model B). In dat geval zou het stoppen met delinquent gedrag voornamelijk het gevolg zijn van veranderingen in subjectieve gevoelens van volwassenheid, waarbij de invloed van deze subjectieve veranderingen op delinquent gedrag gemedieerd wordt door het vervullen van volwassen sociale rollen.

Tot slot, en in lijn met MOFFITT'S theorie, zou het zo kunnen zijn dat jongvolwassenen die zich volwassen voelen alleen stoppen met delinquent gedrag als dit gepaard gaat met het daadwerkelijk tijd doorbrengen in volwassen rollen. Jongvolwassenen die zich volwassen voelen, maar desondanks geen volwassen rollen vervullen, zouden zich nog altijd in het *maturity gap* bevinden en juist meer geneigd zijn tot het vertonen van crimineel gedrag. In dat geval is er sprake van een interactie-effect tussen het zich volwassen voelen en het vervullen van volwassen rollen (Figuur 1, model C); delinquent gedrag onder jongvolwassenen die geen volwassen rollen vervullen is hoger, maar alleen wanneer zij zich tegelijkertijd ook volwassen voelen.

ETNISCHE VERSCHILLEN IN DE TRANSITIE NAAR VOLWASSENHEID EN DELINQUENT GEDRAG

Het is onduidelijk in hoeverre de relatie tussen volwassen *voelen*, volwassen *zijn* (in termen van het vervullen van volwassen sociale rollen) en delinquent gedrag verschilt voor

jongvolwassenen met een verschillende etnische afkomst. Jongeren van Marokkaanse en Caribisch-Nederlandse herkomst zijn in Nederland niet alleen oververtegenwoordigd in de criminaliteitscijfers (BLOKLAND, GRIMBERGEN, BERNASCO & NIEUWBEERTA, 2010), maar de *age-crime curve* verloopt voor deze groepen waarschijnlijk ook anders dan voor autochtone Nederlanders (JENNISSEN, 2009).¹ Voor jongeren van Marokkaanse afkomst stijgt de *age-crime curve* niet alleen eerder dan voor autochtone Nederlanders, maar vervolgens zet ook de daling eerder en sneller in. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat onder Marokkaanse Nederlanders delinquentie primair gezien wordt als 'kinderachtig' gedrag en, nog sterker dan onder autochtone Nederlanders het geval is, als iets wat niet samengaat met het bereiken van de volwassenheid. Voor jongeren van Caribisch-Nederlandse afkomst stijgt de *age-crime curve* ook op een jongere leeftijd dan voor autochtonen, maar anders dan bij Marokkanen blijft criminaliteit onder Caribische Nederlanders relatief hoog tot rond het 45e jaar. De constatering dat Caribische Nederlanders vaker dan autochtonen betrokken zijn bij drugsdelicten, een type delict dat meer voorkomt onder volwassenen dan onder adolescenten, biedt geen volledige verklaring voor de geringe daling in het criminele gedrag tijdens de (jong)volwassenheid: Caribische Nederlanders blijven ook hoog scoren op andere typen delicten (JENNISSEN, 2009; SAN, DE BOOM & VAN WIJK, 2007). Een mogelijke verklaring is dat Caribisch-Nederlandse jongvolwassenen delinquentie niet sterk associëren met onvolwassenheid en dat voor hen crimineel gedrag in mindere mate als onvereenigbaar wordt gezien met het vervullen van volwassen sociale rollen. De huidige studie richt zich op de vraag in welke mate verschillen tussen herkomstgroepen in de afname van criminaliteit tijdens de vroege volwassenheid te verklaren zijn door verschillen in de effecten van transitie naar volwassen rollen of door verschillende effecten van het aannemen van een volwassen identiteit.

DE HUIDIGE STUDIE

In de huidige studie onderzoeken we of de verschillen in de *age-crime curves* tussen autochtone, Marokkaanse en Caribische Nederlanders te verklaren zijn uit verschillen in de effecten van transitie naar volwassen rollen en/of het aannemen van een volwassen identiteit. Daarbij zal gekeken worden naar transitie naar die volwassen rollen die relevant zijn voor hedendaagse jongvolwassenen, zoals het hebben van een relatie, het hebben van werk en niet op school zitten, en het verlaten van het ouderlijk huis. De drie verschillende causale scenario's uit Figuur 1 zullen hierbij worden getoetst. Conform MOFFITTS theorie van adolescentie gelimiteerde delinquentie verwachten we dat transitie naar volwassen rollen een negatief effect zullen hebben het delinquente gedrag van jongvolwassenen van Nederlandse en Marokkaanse origine, maar ook dat dit effect sterker is voor jongvolwassenen van Marokkaanse herkomst. Verder verwachten we, dat onder jongvolwassenen van Marokkaanse afkomst het aannemen van een volwassen identiteit gepaard gaat met een afname van het delinquente gedrag. Tot slot verwachten we, op basis van eerder onderzoek naar de afwijkende *age-crime curve* onder Nederlanders van Caribisch-Nederlandse herkomst, dat transitie naar volwassen rollen en het aannemen van een volwassen identiteit geen effect zullen hebben voor Caribische Nederlanders.

¹ JENNISSEN (2009) baseerde zich hierbij deels op cross-sectionele gegevens waardoor niet met honderd procent zekerheid is te zeggen dat het in deze gegevens gevonden verband tussen leeftijd en criminaliteit ook opgeld doet wanneer een bepaald cohort voor langere tijd wordt gevolgd.

METHODE

Steekproef

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van zelfgerapporteerde gegevens van 970 jongvolwassenen woonachtig in Amsterdam die verzameld zijn in het kader van het longitudinale onderzoek 'Transitions in Amsterdam' (TransAm) dat werd uitgevoerd door het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (BLOKLAND, 2014).² De centrale vraag binnen dit onderzoek is hoe de ontwikkeling van crimineel gedrag in de eerste jaren van de volwassenheid samenhangt met belangrijke veranderingen in levensloopomstandigheden. De studie bestaat uit vier interview waves die plaatsvonden tussen november 2010 en december 2013. De respondenten zijn geworven door een disproportioneel gestratificeerde steekproef te trekken onder jongeren van Nederlandse, Caribisch-Nederlandse of Marokkaanse komaf uit de Amsterdamse Gemeentelijke Basis Administratie.³ Deze drie etnische groepen zijn gekozen vanwege hun sterk afwijkende *age-crime* curves (JENNISSEN, 2009). Om voldoende variatie in delinquent gedrag te bewerkstelligen, werden jongeren waarvan uit politiegegevens (HKS) bekend was dat voor hun 17de levensjaar met de politie in aanraking waren geweest *oversampled*. Voorafgaand aan het onderzoek ondertekenden de jongeren een *informed consent* formulier, waarin zij verklaren op vrijwillige basis mee te werken aan het onderzoek, kennis te hebben van de inhoud en het doel van het onderzoek, en in te stemmen met het gebruik van hun zelf-rapportage gegevens evenals het koppelen van deze gegevens met gegevens uit officiële registers. Elke zes maanden werden middels face-to-face interviews, telefonische interviews en internetvragenlijsten gegevens verzameld over onder meer ouders, vrienden, partners, woonsituatie, opleiding, werk en delinquent gedrag.⁴ Tabel 1 geeft de demografische kenmerken van de steekproef per interview wave.

TABEL 1. DEMOGRAFISCHE GEGEVENS VAN DE STEEKPROEF BIJ EERSTE INTERVIEW WAVE.

	Nederlanders (N=414)		Marokkanen (N=367)		Caribisch-Nederlanders (N=181)	
	% / M	SD	% / M	SD	% / M	SD
% vrouw	53		54		60	
Leeftijd (jaren)	19.8	1.33	20	1.38	20.2	1.3
% Politie contact <17 jaar	22		18.3		9.5	

Meetinstrumenten

Delinquent gedrag. Delinquent gedrag werd gemeten aan de hand van een zelfrapportage delinquentieschaal (JUNGER-TAS, TERLOUW & KLEIN, 1994; HOFSTRA, VAN DER ENDE & VERHULST, 2001). Dit instrument bevat 48 stellingen over delinquent gedrag in de zes maanden voorafgaand aan het interview (bij waves één en vier) of sinds het vorige interview (bij waves twee en

² De dataverzameling werd uitgevoerd met goedkeuring door de Commissie Ethiek Rechtswetenschappelijk en Criminologisch Onderzoek (CERCO) van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Vrije Universiteit Amsterdam, de Registratie Commissie van de Gemeente Amsterdam en het Ministerie van Veiligheid en Justitie.

³ Afkomst werd bepaald op basis van het geboorteland van (ten minste één van) de ouders.

⁴ Het gemiddelde interval tussen het eerste en het tweede meetmoment en het tweede en het derde meetmoment was respectievelijk 6,4 en 6,2 maanden. Het gemiddelde interval voorafgaand aan het laatste meetmoment was langer (10,5 maanden) omdat tijdens het laatste meetmoment ook de respondenten werden benaderd die eerder niet hadden meegedaan aan de tweede en/of derde meting.

drie). Een beperkt aantal respondenten rapporteerde een groot aantal delicten. Het maximale aantal delicten is daarom gelijk gesteld aan tien om zo het effect van deze uitbijters te beperken. Zie Appendix 1 voor een complete lijst van delicttypen.

Volwassen rollen. Bij elk interview werd respondenten gevraagd naar hun relatiestatus, werkstatus, opleidingsstatus en woonsituatie in elk van de zes maanden voorafgaand aan het interview (bij wave één) of sinds het vorige interview (bij wave twee, drie en vier). Het samenwonen met de partner was hierbij geen vereiste voor het hebben van een romantische relatie. Respondenten werden enkel gecodeerd als ‘werkend’, wanneer zij tevens aangaven niet meer op school te zitten. Per wave werd gemeten welk deel van de voorafgaande periode respondenten (1) een relatie hadden, (2) werkzaam waren (en niet in opleiding waren), en (3) *niet* woonachtig bij hun ouders waren. Elk van deze variabelen heeft een maximale score 1: een score 1 betekent dat een respondent gedurende de hele periode een bepaalde status had. Deze drie variabelen werden vervolgens opgeteld zodat de nieuwe variabele op een schaal van (0-3) de proportie van de voorafgaande periode weergeeft waarin respondenten (een of meer) volwassen rollen vervulden.

Volwassen voelen. In elk interview werd aan respondenten gevraagd: ‘Hoe volwassen vind jij jezelf op dit moment?’. De antwoorden van respondenten konden variëren van (1) ‘heel onvolwassen’ tot (10) ‘heel volwassen’.

Analyses

Voor de analyse is gebruik gemaakt van *fixed effects* modellen. Deze modellen maken gebruik van longitudinale gegevens (zie bijvoorbeeld BUILEVELD *et al.*, 2015, hoofdstuk 6), door te kijken naar veranderingen binnen personen over de tijd. In deze methode fungeert elke persoon als zijn of haar eigen controlepersoon (ALLISON, 2009). Het voordeel van deze techniek is dat door het vergelijken van personen met zichzelf op een ander tijdstip wordt gecontroleerd voor zowel geobserveerde als ongeobserveerde verschillen tussen personen die zowel de kans op het vervullen van volwassen rollen, de kans op identiteitstransities, als de kans op crimineel gedrag zouden kunnen beïnvloeden. Door naar binnen-persoonsveranderingen over de tijd te kijken ondervangt dit model met andere woorden de mogelijke vertekening in de effecten van transities en volwassen identiteit die het gevolg is van selectie. Tot slot wordt in de modellen ook rekening gehouden met een aantal tijdvariërende factoren die mogelijk samenhangen met veranderingen op de uitkomstmaat, zoals: leeftijd en het aantal maanden tussen de opeenvolgende meetmomenten.

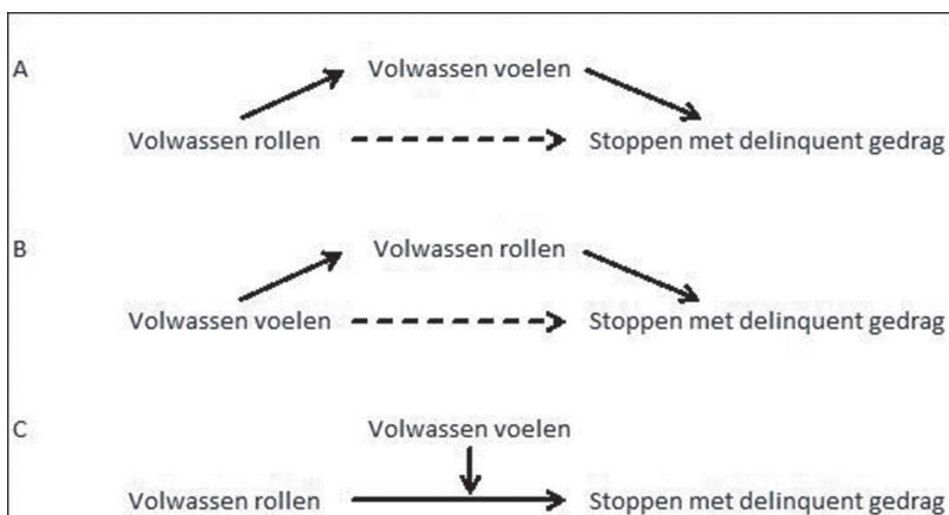
In alle modellen wordt het effect van de onafhankelijke variabelen, gemeten op tijdstip $t-1$, op de afhankelijke variabele, gemeten op tijdstip t geschat. Dit laat duidelijkere gevolgtrekkingen toe aangaande de causale volgorde, maar leidt ook tot het verlies van één meetmoment (drie in plaats van vier). Gegeven dat er sprake is van overdispersie van de afhankelijke variabele (zie de significantie van de *inflation parameters* [alpha] in alle modellen), is een *fixed-effects* negatief-binomiaal model het meest geschikt voor de huidige analyses.⁵

Om onze hypotheses te toetsen wordt de dataset gesplitst in drie aparte datasets respectievelijk bestaande uit respondenten met een Nederlandse, Marokkaanse en Caribisch-Ne-

⁵ ALLISON EN WATERMAN (2002) stellen echter dat een negatief-binomiaal *fixed effects* model (xtnbreg commando in Stata) geen echt *fixed effects* model is, omdat het niet controleert voor *alle* tijdconstante factoren. De oplossing die ALLISON (2009) hiervoor geeft is het gebruik van niet-conditionele *maximum likelihood* negatief binomiaal modellen met *dummy* variabelen voor elke persoon. Deze oplossing wordt in de huidige analyse toegepast.

derlandse achtergrond. Op elke dataset worden twee modellen geschat, waarbij het effect van volwassen rollen en gevoelens van volwassenheid op delinquent gedrag in de daaropvolgende tijdperiode wordt gemeten. Vervolgens wordt een model geschat met beide variabelen om te bepalen in welke mate volwassen rollen het effect verklaren van gevoelens van volwassenheid en vice versa. Om te kijken of er sprake is van mediatie worden modellen (*fixed effects* OLS) met gevoelens van volwassenheid als afhankelijke variabele en volwassen rollen als onafhankelijke variabele (model A in Figuur 1), evenals modellen (*fixed effects* Poisson) met volwassen rollen als afhankelijke en gevoelens van volwassenheid als onafhankelijke variabele geschat (model B in Figuur 1). Om te toetsen of er sprake is van een moderatie-effect (model C in Figuur 1), wordt ook een model met daarin de interactieterm tussen volwassen rollen en gevoelens van volwassenheid geschat.

FIGUUR 1. MOGELIJKE CAUSALE RELATIES TUSSEN VOLWASSEN VOELEN, VOLWASSEN ROLLEN EN HET STOPPEN MET DELINQUENT GEDRAG ONDER JONGVOLWASSENEN.

RESULTATEN

Beschrijvende statistieken en etnische verschillen

Een beschrijving van alle variabelen is gegeven in Tabel 2. In wave 1 verschilt het gemiddelde aantal gerapporteerde delicten significant tussen de verschillende etnische groepen ($F(3,955)=4.459, p=.004$). Marokkaanse Nederlanders ($M=1.15, SD=0.16$) rapporteerden minder delicten dan autochtonen ($M=1.93, SD=0.15$). Ook de gemiddelde tijd die personen doorbrengen in volwassen rollen verschilt significant tussen de verschillende etnische groepen in wave 1 ($F(3,966)=41.401, p<.001$). Marokkaanse Nederlanders brengen gemiddeld minder tijd door in volwassen rollen ($M=0.49, SD=0.04$) dan autochtonen ($M=1.02, SD=0.34$) en Caribische Nederlanders ($M=0.87, SD=0.05$). Als we apart kijken naar de verschillende volwassen rollen in wave 1, dan zijn er significante verschillen tussen de etnische groepen in het hebben van een relatie ($F(3,966)=10.663, p<.001$), het hebben van werk en niet in opleiding zijn ($F(3,966)=2.117, p=.096$) en het verlaten van het ouderlijke huis ($F(3,965)=42.364, p<.001$). Marokkaanse Nederlanders brachten gemiddeld minder tijd door in een relatie ($M=0.33, SD=0.02$) dan autochtonen ($M=0.45, SD=0.02$) en Caribi-

sche Nederlanders ($M=0.5$, $SD=0.03$). Autochtonen ($M=0.14$, $SD=0.01$) brachten gemiddeld juist meer tijd door in werk (op het moment dat zij geen opleiding volgden) dan Marokkaanse Nederlanders ($M=0.09$, $SD=0.02$) en zij woonden gemiddeld ook langer op zichzelf ($M=0.38$, $SD=0.02$) dan Caribische Nederlanders ($M=0.26$, $SD=0.03$) en Marokkaanse Nederlanders ($M=0.06$, $SD=0.02$; dit is ook significant minder lang dan Caribische Nederlanders). Er zijn echter geen significante verschillen tussen de etnische groepen in de mate waarin zij zich volwassen voelen.⁶

TABEL 2. BESCHRIJVENDE STATISTIEKEN VOOR ZELF-GERAPPORTEERDE DELINQUENTIE, VOLWASSEN ROL VARIABLEN EN VOLWASSEN VOELEN.

	Nederlanders	Marokkanen	Caribisch-Nederlanders
Zelf-gerapporteerde delinquentie	% 1 of meer delicten		
Wave 1	44%	22%	36%
Wave 2	40%	18%	24%
Wave 3	34%	18%	20%
Wave 4	37%	24%	27%
Variabel gekapt bij max 10 delicten	$M(SD)$		
Wave 1	1.93(3.15)	1.14(2.73)	1.63(3.09)
Wave 2	1.62(2.91)	0.76(2.19)	0.93(2.42)
Wave 3	1.41(2.74)	0.61(1.81)	0.83(2.3)
Wave 4	1.60(2.9)	1.11(2.74)	1.42(3.08)
Total	1.65(2.94)	0.931(2.45)	1.24(2.79)
Proportie periode in volwassen rollen	$M(SD)$		
Wave 1	1.02(0.7)	0.49(0.64)	0.87(0.71)
Wave 2	0.84(0.6)	0.42(0.57)	0.80(0.6)
Wave 3	0.81(0.6)	0.50(0.6)	0.79(0.59)
Wave 4	0.94(0.62)	0.57(0.63)	0.95(0.68)
Proportie periode in een relatie	$M(SD)$		
Wave 1	0.50(0.47)	0.33(0.45)	0.50(0.47)
Wave 2	0.42(0.45)	0.27(0.43)	0.48(0.48)
Wave 3	0.43(0.46)	0.3(0.44)	0.52(0.48)
Wave 4	0.51(0.45)	0.34(0.44)	0.58(0.46)
Werk status	Proportie periode exclusief in werk $M(SD)$		
Wave 1	0.14(0.32)	0.09(0.26)	0.11(0.28)
Wave 2	0.18(0.32)	0.12(0.28)	0.13(0.3)
Wave 3	0.21(0.35)	0.14(0.32)	0.12(0.29)
Wave 4	0.19(0.33)	0.16(0.33)	0.18(0.34)
Proportie periode uit huis wonen	$M(SD)$		
Wave 1	0.38(0.48)	0.06(0.23)	0.26(0.43)
Wave 2	0.25(0.28)	0.03(0.13)	0.16(0.26)
Wave 3	0.19(0.2)	0.03(0.11)	0.15(0.21)
Wave 4	0.24(0.22)	0.07(0.19)	0.19(0.25)

⁶ De verschillen tussen de etnische groepen voor variabelen gemeten bij wave 2, 3 en 4 zijn vergelijkbaar met die van wave 1.

	Nederlanders	Marokkanen	Caribisch-Nederlanders
Volwassen voelen	<i>M(SD)</i>		
Wave 1	7.19(0.92)	7.37(0.88)	7.39(0.96)
Wave 2	7.62(1.05)	7.69(1.42)	7.79(1.09)
Wave 3	7.74(0.88)	7.48(1.71)	7.78(1)
Wave 4	7.30(0.84)	7.42(1.02)	7.39(0.94)

Effect van volwassen rollen en volwassen voelen voor autochtonen

In Tabel 3 worden de resultaten gegeven van de vier modellen voor autochtone respondenten, betreffende het effect van volwassen rollen vervullen, het gevoel volwassen te zijn, en het interactie-effect tussen deze twee variabelen. Model 1 laat zien dat het vervullen van volwassen rollen een significant negatief effect op delinquent gedrag heeft. Een toename van één punt op de variabele volwassen rollen – hetgeen gelijk staat aan het vervullen van een nieuwe volwassen rol gedurende de volledige voorafgaande periode – gaat gepaard met een 29% afname in het aantal gerapporteerde delicten in de daaropvolgende periode. Met andere woorden: hoe meer tijd autochtonen in volwassenen rollen doorbrachten, hoe minder delicten ze in de daaropvolgende periode rapporteerden. In Model 2 zien we dat zich volwassen voelen een significant positief effect op delinquent gedrag heeft. Een toename van één punt in gevoelens van volwassenheid is geassocieerd met een 18% toename in het aantal zelfgerapporteerde delicten in de daaropvolgende periode: dus hoe volwassenere Nederlandse jongvolwassenen zich voelden, hoe meer delicten ze rapporteerden. Model 3 laat zien dat de hoofdeffecten significant blijven ook wanneer beide variabelen tegelijkertijd in het model worden meegenomen. Model 4 laat bovendien zien dat er een significant interactie-effect is tussen volwassen rollen vervullen en het zich volwassen voelen (Figuur 1 model C). Dat wil zeggen: het effect van het vervullen van volwassen rollen op delinquentie is niet gelijk op verschillende niveaus van volwassen voelen. Dit effect is zichtbaar gemaakt in Figuur 2: voor Nederlandse jongvolwassenen die weinig tijd doorbrengen in volwassen rollen spelen gevoelens van volwassenheid geen rol in verschillen in delinquent gedrag, terwijl voor Nederlandse jongvolwassenen die meer tijd in volwassen rollen doorbrengen volwassen gevoelens wel een rol spelen. Namelijk, autochtone jongvolwassenen die *meer* tijd in volwassenen rollen doorbrachten en zich tegelijkertijd *meer* volwassen voelden rapporteerden ook *meer* delicten. Daarentegen rapporteerden autochtonen die *meer* tijd in volwassenen rollen doorbrachten maar zich tegelijkertijd *minder* volwassen voelden *minder* delicten. Op basis van MOFFITTS theorie (1993) hadden wij deze resultaten andersom verwacht, namelijk dat respondenten die *minder* tijd in volwassen rollen doorbrachten en zich *meer* volwassen voelden (*maturity gap*) juist *meer* delicten zouden rapporteren.

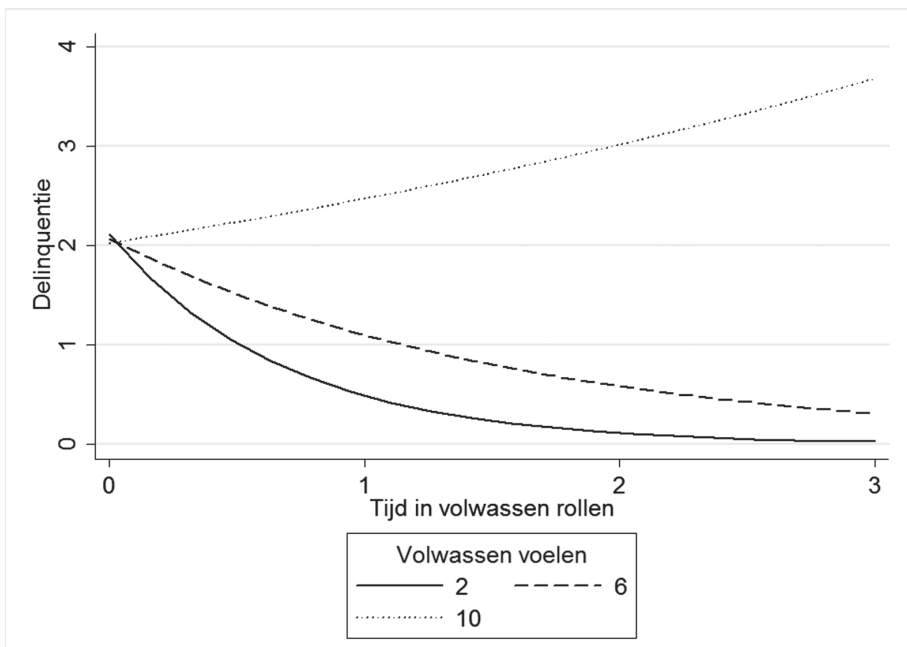
TABEL 3. NEDERLANDSE JONGVOLWASSENEN - 'UNCONDITIONAL MAXIMUM LIKELIHOOD' NEGATIEF-BINOMIAAL REGRESSIE MODELLEN INCLUSIEF DUMMY VARIABELEN (WEGGELATEN) SCHATTENDE DE HOOFDEFFECTEN EN HET INTERACTIE-EFFECT VAN VOLWASSEN ROLLEN EN VOLWASSEN VOELEN OP DELINQUENTIE.

	Model 1 (N=1015)*		Model 2 (N=992)		Model 3 (N=992)		Model 4 (N=992)	
	β	SE	β	SE	β	SE	β	SE
Leeftijd	.067	.131	.011	.137	.021	.135	.002	.134
Interval	.043	.054	.081	.058	.094	.057	.100	.057
Interval lag	.084	.055	.069	.055	.094	.055	.085	.055
Volwassen rollen	-.342**	.121			-.312*	.128	-1.882*	.732
Volwassen voelen			.167*	.068	.171*	.068	-.006	.104
Volwassen rollen X Volwassen voelen							.209*	.095
Intercept	-.778	3.166	-1.454	3.314	-1.587	3.28	.086	3.332
Alpha	.318***	.054	.333***	.056	.321***	.056	.308***	.055

N refereert hier aan het aantal meetmomenten, niet aan het aantal individuele respondenten.

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

FIGUUR 2. NEDERLANDSE JONGVOLWASSENEN: MODERATIE EFFECT VAN VOLWASSEN VOELEN OP RELATIE TUSSEN VOLWASSEN ROLLEN EN DELINQUENTIE.

Verdere analyses (resultaten niet weergegeven) laten zien dat er geen sprake van mediatie is tussen het vervullen van volwassen rollen en het zich volwassen voelen. Tijd in volwassen rollen voorspelt niet de mate waarin respondenten zich volwassen voelen (Figuur 1 model A), en de mate waarin respondenten zich volwassen voelen voorspelt niet de mate waarin zij de volgende periode volwassen rollen vervullen (Figuur 1 model B). Tot slot heeft delin-

quentie geen effect op het vervullen van volwassen rollen of gevoelens van volwassenheid in daarop volgende periode (resultaten niet weergegeven). Dat wil zeggen dat de tijd die jongvolwassenen doorbrengen in volwassen rollen en de mate waarin zij zich volwassen voelen wel een effect hebben op hun delinquente gedrag, maar dat delinquent gedrag voor hen geen effect heeft op de mate waarin zij volwassen rollen vervullen of gevoelens van volwassenheid ervaren.

Effect van volwassen rollen en volwassen voelen voor Marokkaanse Nederlanders

In Tabel 4 geven we de resultaten van de vier modellen voor respondenten met Marokkaanse afkomst. Model 1 laat zien dat voor Marokkaans-Nederlandse jongvolwassenen het vervullen van volwassen rollen een significant negatief effect heeft op het gerapporteerde delinquente gedrag. Een toename van één punt op de variabele volwassen rollen is geassocieerd met een afname van 66% in het aantal gerapporteerde delicten in de daaropvolgende periode. Met andere woorden, hoe meer tijd Marokkaans-Nederlandse jongvolwassenen in volwassen rollen doorbrachten, hoe minder delicten ze in de daaropvolgende periode rapporteerden. In Model 2 zien we dat zich volwassen voelen eveneens een significant negatief effect heeft op delinquent gedrag. Een toename van één punt op de variabele gevoelens van volwassenheid is geassocieerd met een afname van 38% in het aantal delicten in de daaropvolgende periode. Met andere woorden, naarmate Marokkaans-Nederlandse jongvolwassenen zich meer volwassen voelden, rapporteerden zij minder delicten in de daaropvolgende periode. Uit Model 3 kunnen we concluderen dat deze effecten significant blijven wanneer beide hoofdeffecten in het model worden meegenomen. Model 4 laat zien dat er voor Marokkaans-Nederlandse jongvolwassenen geen significant interactie-effect is tussen het vervullen van volwassen rollen en zich volwassen voelen (Figuur 1 Model C). Dat wil zeggen dat het negatieve effect van het vervullen van volwassen rollen op delinquentie hetzelfde is, ongeacht de mate waarin men zich volwassen voelt. Daarnaast is het negatieve effect van volwassen voelen op delinquentie gelijk, ongeacht de hoeveelheid tijd die men doorbrengt in volwassen rollen.

TABEL 4. MAROKKAANS-NEDERLANDSE JONGVOLWASSENEN – ‘UNCONDITIONAL MAXIMUM LIKELIHOOD’ NEGATIEF-BINOMIAAL REGRESSIE MODELLEN INCLUSIEF DUMMY VARIABELEN (WEGGELATEN) SCHATTENDE DE HOOFDEFFECTEN EN HET INTERACTIE-EFFECT VAN VOLWASSEN ROLLEN EN VOLWASSEN VOELEN OP DELINQUENTIE.

	Model 1 (N=533) [#]		Model 2 (N=479)		Model 3 (N=479)		Model 4 (N=479)	
	β	SE	β	SE	β	SE	β	SE
Leeftijd	.491	.251	.278	.254	.391	.258	.390	.257
Interval	.165*	.068	.092	.077	.100	.075	.098	.076
Interval lag	.222*	.100	.168	.103	.209*	.105	.209*	.105
Volwassen rollen	-1.074*	.448			-.948*	.454	-.528	1.978
Volwassen voelen			-.481**	.171	-.465**	.168	-.434*	.220
Volwassen rollen X Volwassen voelen							-.059	.271
Intercept	-10.006	5.665	-1.868	5.915	-4.054	5.92	-4.264	5.986
Alpha	.579***	.148	.563***	.15	.536***	.145	.533***	.145

[#] N refereert hier aan het aantal meetmomenten, niet aan het aantal individuele respondenten.

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Verdere analyses (resultaten niet weergegeven) bevestigen dat er ook bij Marokkaans-Nederlandse jongvolwassenen geen sprake van mediatie is tussen volwassen rollen vervullen en zich volwassen voelen (Figuur 1 Model A en B). Net als bij autochtone jongvolwassenen is er voor Marokkaans-Nederlandse jongvolwassenen geen significant effect van delinquentie op volwassen rollen of gevoelens van volwassenheid in de daarop volgende periode (resultaten niet weergegeven). Dat wil zeggen dat ook voor Marokkaans-Nederlandse jongvolwassenen de hoeveelheid tijd doorgebracht in volwassen rollen en gevoelens van volwassenheid een effect hebben op delinquent gedrag, maar dat delinquent gedrag geen effect heeft op het vervullen van volwassen rollen of gevoelens van volwassenheid.

Effect van volwassen rollen en volwassen voelen voor Caribische Nederlanders

In Tabel 5 staan de resultaten weergegeven van de vier modellen voor respondenten met Caribisch-Nederlandse afkomst. Model 1 laat zien dat voor Caribisch-Nederlandse jongvolwassenen volwassen rollen vervullen geen significant effect heeft op delinquent gedrag. Model 2 laat zien dat zich meer volwassen voelen ook geen significant effect heeft op delinquent gedrag. Wanneer beide variabelen tegelijkertijd worden meegenomen (model 3) blijkt dat noch volwassen rollen noch volwassen voelen een significant effect heeft op het gerapporteerde delinquente gedrag. Model 4 laat zien dat er geen significant interactie-effect is tussen in volwassen rollen zijn en volwassen voelen op delinquentie (Figuur 1 Model C).

TABEL 5. ANTILLIAANS-NEDERLANDSE JONGVOLWASSENEN – ‘UNCONDITIONAL MAXIMUM LIKELIHOOD’ NEGATIEF-BINOMIAAL REGRESSIE MODELLEN INCLUSIEF DUMMY VARIABELEN (WEGGELATEN) SCHATTENDE DE HOOFDEFFECTEN EN HET INTERACTIE-EFFECT VAN VOLWASSEN ROLLEN EN VOLWASSEN VOELEN OP DELINQUENTIE.

	Model 1 (N=339) [#]		Model 2 (N=312)		Model 3 (N=312)		Model 4 (N=312)	
	β	SE	β	SE	β	SE	β	SE
Leeftijd	.612**	.227	.271	.322	.303	.321	.099	.331
Interval	.074	.072	-.050	.101	-.490	.100	-.059	.099
Interval lag	.253*	.102	.170	.150	.166	.148	.083	.151
Volwassen rollen	.476	.312			.273	.341	5.551	2.788
Volwassen voelen			-.037	.189	-.018	.187	.396	.288
Volwassen rollen X Volwassen voelen							-.652	.356
Intercept	-31.468	1093.99	-20.56	842.647	-21.426	658.182	-19.908	1006.228
Alpha	.529***	.153	.486***	.156	.468***	.154	.436***	.147

[#] N refereert hier aan het aantal meetmomenten, niet aan het aantal individuele respondenten.

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Verdere analyses (resultaten niet weergegeven) bevestigen dat er onder Caribisch-Nederlandse jongvolwassenen geen sprake is van mediatie tussen volwassen rollen en volwassen voelen (Figuur 1 Model A en B). Er is ook geen significant effect van delinquentie op volwassen rollen of gevoelens van volwassenheid in de daarop volgende periode (resultaten niet weergegeven). Dat wil zeggen dat niet alleen tijd doorbrengen in volwassen rollen en volwassen voelen geen effect hebben op delinquent gedrag van Caribisch-Nederlandse jongvolwassenen, maar dat voor hen delinquent gedrag ook geen effect heeft op het vervullen van volwassen rollen of het zich volwassen voelen.

DISCUSSIE

In de huidige studie werd onderzocht of verschillen in de vorm van de *age-crime* curves voor jongvolwassenen van autochtone, Marokkaanse en Caribisch-Nederlandse afkomst, mogelijk te verklaren zijn door verschillen in het effect van transities naar volwassen rollen en/of gevoelens van volwassenheid op delinquent gedrag onder jongvolwassenen uit deze herkomst groepen. MOFFITTS verklaring voor adolescentie-gelimiteerde daders vormde hierbij het theoretisch vertrekpunt. We keken hierbij naar veranderingen in volwassen rollen die relevant zijn in de levens van hedendaagse jongvolwassenen (*emerging adults*), zoals het aangaan van een romantische relatie, de overgang van school naar werk en het verlaten van het ouderlijk huis. Op basis van MOFFITTS twee-paden theorie werd verwacht dat met name het samengaan van volwassen rollen en een volwassen identiteit (het dichten van de *maturity gap*) een dempend effect op delinquent gedrag zou hebben. Verder toetsten we enkele alternatieve hypothesen (weergegeven in Figuur 1) ten aanzien van de causale relatie tussen volwassen rollen en volwassen voelen en delinquent gedrag. Onze bevindingen bleken verschillend voor de verschillende herkomstgroepen, maar niet altijd op de manier die op basis van MOFFITTS twee-paden theorie werd verwacht.

Voor jongvolwassenen van Nederlandse afkomst bleek dat het spenderen van tijd in volwassen sociale rollen een dempend effect had op het gerapporteerde delinquente gedrag. Deze bevinding is in lijn met MOFFITTS verklaring voor adolescentie gelimiteerde delinquentie, namelijk dat wanneer jongeren volwassen sociale rollen (kunnen) vervullen, hun motivatie voor delinquent gedrag afneemt. Daarnaast laten de bevindingen zien dat naarmate Nederlandse jongvolwassenen zich meer volwassen voelden, zij meer delinquent gedrag rapporteerden. Deze bevinding komt niet overeen met eerdere resultaten van MASSOGLIA en UGGEN (2010) die vonden dat een volwassen identiteit juist samenging met een afname van delinquent gedrag. Voorzichtigheid is echter geboden bij het trekken van conclusies inzake het effect van gevoelens van volwassenheid, omdat er sprake is van moderatie. Voor autochtone respondenten die niet veel tijd doorbrachten in volwassen rollen was er niet veel verschil qua delinquent gedrag wanneer zij een hoge of lage mate van gevoelens van volwassenheid rapporteerden. Zodra respondenten echter meer tijd in volwassen rollen doorbrachten, rapporteerden respondenten die zich meer volwassen voelden juist meer delicten en respondenten die zich minder volwassen voelden minder delicten. Het dempende effect van volwassen rollen op delinquent gedrag geldt dus alleen voor respondenten die zich minder volwassen voelen. Dit resultaat is tegenovergesteld aan dat wat we op basis van het door MOFFITT veronderstelde *maturity gap*, zouden verwachten: namelijk dat juist wanneer het zich volwassener voelen samengaat met *minder* tijd in volwassen rollen, delinquent gedrag zou toenemen.

Het patroon dat we bij jongvolwassenen van Marokkaanse afkomst zien, is minder gecompliceerd. Het vervullen van volwassen rollen heeft, net als bij autochtone Nederlanders een dempend effect op delinquent gedrag. Deze bevinding is in lijn met MOFFITTS theorie die veronderstelt dat zodra conventionele volwassen rollen beschikbaar zijn, delinquent gedrag afneemt. Anders dan voor autochtone Nederlanders geldt voor jongvolwassenen van Marokkaanse afkomst bovendien dat een sterker gevoel van volwassenheid gepaard gaat met minder delinquent gedrag, zonder dat er sprake is van een interactie-effect tussen deze twee variabelen. Deze bevinding komt overeen met het idee dat transities naar volwassen rollen en identiteitskenmerken allebei van invloed zijn op het bereiken van volwassenheid (SHANAHAN, POFELI, MORTIMER & ERICKSON, 2005) en daarmee op het stoppen met crimineel gedrag. De resultaten voor Marokkaans-Nederlandse jongvolwassenen in ons onderzoek zijn

hiermee in overeenstemming met resultaten uit de eerder genoemde studie van MASSOGLIA en UGGEN (2010).

Het dempende effect van roltransities is voor Marokkaans-Nederlandse jongvolwassenen ongeveer twee keer zo groot als voor autochtonen, wat suggereert dat voor Marokkaans-Nederlandse jongvolwassenen het vervullen van volwassen sociale rollen sterker onverenigbaar wordt geacht met delinquent gedrag. LAHLAH, VAN DER KNAAP, BOGAERTS EN LENS (2013) vonden dat de rolverdeling tussen mannen en vrouwen voor Marokkanen in Nederland meer traditioneel is dan voor autochtonen. Mannen zouden financieel voor hun familie moeten zorgen en vrouwen zouden voor de kinderen en het huishouden moeten zorgen (zie ook: WERDMÖLDER, 2005). Deze traditionele genderrol opvattingen hebben mogelijk ook meer traditionele volwassen stereotypen tot gevolg. Marokkaanse Nederlanders ervaren bovendien een duidelijker onderscheid tussen adolescentie en volwassenheid (HILL, LALJI, VAN ROSSUM, VAN DER GEEST & BLOKLAND, 2015). Zij ervaren de jongvolwassen jaren veel minder dan autochtone Nederlanders als een overgangsfase tussen de adolescentie en volwassenheid. De transitie naar volwassenheid is voor Marokkaans-Nederlandse jongvolwassenen daarvoor meer abrupt, hetgeen een abrupter einde aan het delinquente gedrag tot gevolg heeft. Werdmöller vat deze ontwikkeling voor Marokkanen samen als: '[...] op hun vijftiengste trouwen ze en is het afgelopen [...]' (p. 95; 2005).

Voor Caribisch-Nederlandse jongvolwassenen hadden noch de tijd gespendeerd in volwassen sociale rollen, noch het eigen gevoel van volwassenheid een significant effect op het gerapporteerde delinquente gedrag. MOFFITTS theorie van adolescentie-gelimiteerde daders lijkt dus niet te gelden voor deze etnische groep: de aanwezigheid van volwassen rollen en/of het ontwikkelen van een volwassen identiteit leidt niet tot een afname in delinquent gedrag. De mate waarin transities naar volwassen rollen voorkomen onder Caribische Nederlanders verschilt niet van Marokkaanse Nederlanders of autochtonen. Caribisch-Nederlandse jongvolwassenen voelen zich bovendien niet meer of minder volwassen. Het lijkt er dus op dat delinquentie voor Caribische Nederlanders minder in strijd is met volwassen zijn. Enige voorzichtigheid bij het inhoudelijk interpreteren van de niet-significantie van deze effecten blijft echter geboden omdat het hier om de kleinste subpopulatie respondenten in het huidige onderzoek gaat.

Waarom alleen voor autochtone Nederlandse jongvolwassenen de combinatie van het vervullen van volwassen rollen en zich volwassen voelen leidt tot verhoogd delinquent gedrag blijft voorsnog onduidelijk. Een mogelijke verklaring is dat volwassenheid voor autochtone Nederlandse jongvolwassenen een andere invulling heeft dan voor de andere onderzochte herkomst groepen. Als 'volwassen zijn' door hen sterker wordt geassocieerd met vrijheid en autonomie, en minder gedefinieerd wordt in termen van verantwoordelijkheid en verplichtingen, dan zouden de mogelijkheden die werk en op zichzelf wonen met zich meebrengen juist voor hen die zich meer volwassen voelen de kans op crimineel gedrag kunnen vergroten.

Beperkingen en toekomstige onderzoek

De mogelijkheid dat verschillende herkomst groepen een verschillend beeld hebben van wat 'volwassen zijn' inhoudt, illustreert een eerste beperking van het huidige onderzoek. Ondanks dat eerder onderzoek liet zien dat onze operationalisering van volwassen identiteit waardevol is (JOHNSON & MOLLBORN, 2009), is de hier gehanteerde maat erg algemeen. Daardoor is het bijvoorbeeld niet mogelijk om nader onderscheid te maken tussen volwassen gevoelens in sociaal, psychisch of emotioneel opzicht. Toekomstig onderzoek dat ge-

bruikbaar maakt van meer geavanceerde meetinstrumenten kan meer licht werpen op de inhoudelijke betekenis van een volwassen identiteit voor verschillende herkomst groepen.

Een andere mogelijke beperking van deze studie is dat de drie volwassen rollen (het ouderlijk huis verlaten, werken en stoppen met school, en het aangaan van een romantische relatie) evenveel gewicht in onze analyses hebben gekregen, terwijl zij misschien niet allemaal even belangrijk zijn voor de overgang naar de volwassenheid. Eerder onderzoek heeft laten zien dat juist combinaties van verschillende volwassen rollen belangrijk zijn tijdens de transitie van de adolescentie naar de volwassenheid (BOSICK, 2012), maar dit neemt niet weg dat de waarde die wordt gehecht aan afzonderlijke rol transities niet voor verschillende leeftijden en verschillende herkomst groepen zou kunnen verschillen.

Een laatste belangrijke beperking is de mogelijkheid van onderrapportage van delinquentie, met name onder Marokkaanse en Caribische Nederlanders. Onze resultaten lieten zien dat deze twee etnische groepen significant minder delicten rapporteerden dan autochtonen. Dit is in tegenspraak met de oververtegenwoordiging van deze herkomst groepen in de officiële criminaliteitscijfers (STOELDRAIJER, 2014). Eerder onderzoek liet zien dat Marokkaans-Nederlandse jongeren het eigen delict gedrag vaker onder rapporteren dan autochtone jongeren (JUNGER, 1990; STEVENS, PELS, BENGI-ARSLAN, VERHULST, VOLLEBERGH & CRUJNEN, 2003). Als we echter aannemen dat deze onderrapportage over de gehele linie plaatsvindt en niet gerelateerd is aan de op dat moment vervulde sociale rollen of eigen gevoelens van volwassenheid, dan leidt onderrapportage niet tot vertekening in de gevonden resultaten. Desalniettemin verdient het herhalen van het huidige onderzoek waarbij bijvoorbeeld gebruik wordt gemaakt van gegevens omtrent geregistreerde politie contacten, of een combinatie van zelf-rapportage en register gegevens, aanbeveling.

Ondanks de genoemde beperkingen levert de huidige studie belangrijke inzichten op voor de levensloop criminologie. Enerzijds blijken, voor veel hedendaagse jongvolwassenen, transities naar volwassen sociale rollen een belangrijke factor in het verklaren van veranderingen in het delinquent gedrag gedurende deze periode. Het uitstellen van transities die traditioneel als indicatief werden gezien voor het bereiken van de volwassenheid, zoals het stichten van een eigen gezin, doet hier niet aan af. Anderzijds blijken er belangrijke culturele verschillen te bestaan in het effect dat het vervullen van volwassen sociale rollen heeft op delinquent gedrag, hetgeen vraagtekens plaatst bij de cross-culturele generaliseerbaarheid van de huidige ontwikkeling criminologische theorieën zoals die van MOFFITT.

Je volwassen voelen (maar dit nog niet zijn) is zowel uitgelegd als indicatief voor het ervaren van het *maturity gap* en daarmee een risico factor voor delinquent gedrag (MOFFITT, 1993), maar ook als een belangrijke stap in de transitie naar volledige volwassenheid (ARNETT, 2015) en daarmee wellicht juist een beschermende factor. Toekomstig onderzoek zal moeten uitwijzen in hoeverre beide zienswijzen met elkaar te verenigen zijn, bijvoorbeeld door de verschillende dimensies van 'volwassen voelen' nader te definiëren in termen van behoefte aan autonomie (MOFFITT, 1993) en verantwoordelijkheid voor eigen handelen (ARNETT, 2015).

REFERENTIES

- ALLISON, P.D. (2009). *Fixed effects regression models*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- ALLISON, P.D. & WATERMAN, R.P. (2002). Fixed-effects negative binomial regression models. *Sociological Methodology*, 32, 247-265.
- ARNETT, J.J. (1997). Young people's conceptions of the transition to adulthood. *Youth & Society*, 29(1), 3-23.
- ARNETT, J.J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469-480. doi:10.1037//0003-066X.55.5.469

- ARNETT, J.J. (2001). Conceptions of the transition to adulthood: Perspectives from adolescence through midlife. *Journal of Adult Development*, 8(2), 133-143.
- ARNETT, J.J. (2003). Conceptions of the Transition to Adulthood among Emerging Adults in American Ethnic Groups. In J.J. ARNETT & N.L. GALAMBOS (eds.), *Exploring Cultural Conceptions of the Transition to Adulthood*. San Francisco: Wiley, 63-75.
- ARNETT, J.J. (2015). *Emerging adulthood: the winding road from late teens through the twenties* (2nd ed.). New York: Oxford University Press.
- BLOKLAND, A.A.J. (2014). School, intensive work, excessive alcohol use and delinquency during emerging adulthood. In F. WEERMAN & C. BIJLEVELD (eds.), *Criminal behavior from school to the workplace: untangling the complex relations between employment, education and crime*. Abingdon: Routledge, 87-107.
- BLOKLAND, A.A.J., GRIMBERGEN, K., BERNASCO, W. & NIEUWBEERTA, P. (2010). Criminele carrieres van autochtone en allochtone jongeren uit het geboortecohort 1984. *Tijdschrift voor Criminologie*, 52(2), 122-152.
- BLOKLAND, A.A.J. & PALMEN, H. (2012). Criminal career patterns. In R. LOEBER, M. HOEVE, N. W. SLOT & P.H. VAN DER LAAN (eds.), *Persisters and desisters in crime from adolescence into adulthood: explanation, prevention and punishment*. Farnham: Ashgate, 13-50.
- BLOKLAND, A.A.J. & NIEUWBEERTA, P. (2005). The effects of life circumstances on longitudinal trajectories of offending. *Criminology*, 43(4), 1203-1240.
- BOSICK, S.J. (2012). Crime and transition to adulthood: a person-centered approach. *Crime & Delinquency*, 1-23. DOI: 10.1177/001128712461598.
- CRAIG, J.M. (2014). The effects of marriage and parenthood on offending levels over time among juvenile offenders across race and ethnicity. *Journal of Crime and Justice*. DOI: 10.1080/0735648X.2014.884468
- EUROSTAT (2012). *School-to-work transition statistics*. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Main_Page
- FACIO, A. & MICOCCHI, F. (2003). Emerging adulthood in Argentina. *New Directions for Child and Adolescent Development*, (100), 21-31.
- FARRINGTON, D.P. (2003). Developmental and life-course criminology: key theoretical and empirical issues. *Criminology*, 41(2), 221-256.
- FARRINGTON, D.P., LOEBER, R. & JOLLIFFE, D. (2008). The age-crime curve in reported offending. In R. LOEBER, D.P. FARRINGTON, M. STOUTHAMER-LOEBER & H. RASKIN WHITE (eds.), *Violence and Serious Theft. Development and Prediction from childhood to Adulthood*. New York: Routledge, 77-104.
- FINCHAM, F.D. & CUI, M. (eds.) (2011). *Romantic relationships in emerging adulthood*. New York: Cambridge University Press.
- GALAMBOS, N.L. & TILTON-WEAVER, L.C. (2000). Adolescents' psychosocial maturity, problem behavior, and subjective age: in search of the adultoid. *Applied Developmental Science*, 4(4), 178-192.
- GALAMBOS, N.L., BARKER, E.T. & TILTON-WEAVER, L.C. (2003). Who gets caught in the maturity gap? A study of pseudomature, immature, and mature adolescents. *International Journal of Behavioral Development*, 27(3), 253-263.
- GALAMBOS, N.L., TURNER, P.K. & TILTON-WEAVER, L.C. (2005). Chronological and subjective age in emerging adulthood: the crossover effect. *Journal of Adolescent Research*, 20(5), 538-556. DOI: 10.1177/0743558405274876.
- GIORDANO, P.C., SEFFRIN, P.M., MANNING, W.D. LONGMORE, M.A. (2011). Parenthood and Crime: the role of wantedness, relationships with partners, and SES. *Journal of Criminal Justice*, 39, 405-416.

- HOFSTRA, M.B., VAN DER ENDE, J.A.N. & VERHULST, F.C. (2001). Adolescents' self-reported problems as predictors of psychopathology in adulthood: 10-year follow-up study. *The British Journal of Psychiatry*, 179(3), 203-209. doi: 10.1192/bjp.179.3.203
- JENNISSSEN, R.P.W. (2009). *Criminaliteit, leeftijd en etniciteit*. Den Haag: WODC.
- JOHNSON, M.K. & MOLLBORN, S. (2009). Growing up faster, feeling older: hardship in childhood and adolescence. *Social Psychology Quarterly*, 71(1), 39-60.
- JUNGER, M. (1990). *Delinquency and ethnicity: an investigation on social factors relating to delinquency among Moroccan, Turkish, Surinamese, and Dutch boys*. Deventer: Kluwer Law and Taxation Publishers.
- JUNGER-TAS, J., TERLOUW, G.J. & KLEIN, M.W. (eds.) (1994). *Delinquent behavior among young people in the Western world: First results of the International Self-Report Delinquency Study*. Kugler Publications.
- KING, R.D., MASSOGLIA, M. & MACMILLAN, R. (2007). The context of marriage and crime: gender, the propensity to marry, and offending in early adulthood. *Criminology*, 45(1), 33-65.
- KROHN, M.D., LIZOTTE, A.J. & PEREZ, C.M. (1997). The interrelationship between substance use and precocious transitions to adult statuses. *Journal of Health and Social Behavior*, 38(1), 87-103.
- LAHLAH, A., VAN DER KNAAP, L.M., BOGAERTS, S. & LENS, K.M.E. (2013). Making men out of boys. Ethnic differences in juvenile violent offending and the role of gender role orientations. *Journal of Cross/Cultural Psychology*. Advanced online publication, DOI: 10.1177-0022022113480041.
- LAUB, J.H. & SAMPSON, R.J. (2003). *Shared beginnings, divergent lives: delinquent boys to age 70*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- LOEBER, R. & FARRINGTON, D.P. (2012). *From juvenile delinquency to adult crime: criminal careers, justice policy, and prevention*. New York: Oxford University Press.
- MASSOGLIA, M. & UGGEN, C. (2007). Subjective Desistance and the Transition to Adulthood. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 23(1), 90-103. DOI:10.1177/1043986206298950
- MEEUWS, W., BRANJE, S. & OVERBEEK, G.J. (2004). Parents and partners in crime: a six-year longitudinal study on changes in supportive relationships and delinquency in adolescence and young adulthood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(7), 1288-1298.
- MOFFITT, T.E. (1993). Adolescence-limited and life-course persistent antisocial behavior: a developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100(4), 674-701.
- MOFFITT, T.E., CASPI, A., HARRINGTON, H. & MILNE, B.J. (2002). Males on the life-course-persistent and adolescence-limited antisocial pathways: follow-up at age 26 years. *Development and Psychopathology*, 14, 179-207.
- MONAHAN, K.C., STEINBERG, L. & CAUFFMAN, E. (2013). Age differences in the impact of employment on antisocial behavior. *Child Development*, 84(3), 791-801.
- MONSBAKKEN, C.W., LYNGSTAD, T.H. & SKARDHARMAR, T. (2012). Crime and the transition to parenthood: the role of seks and relationship context. *British Journal of Criminology*, 53(1), 129-148.
- OSGOOD, D.W., WILSON, J.K., O'MALLEY, P.M., BACKMAN, J.G. & JOHNSTON, L.D. (1996). Routine activities and individual deviant behavior. *American Sociological Review*, 61(4), 635-655.
- SAMPSON, R.J. & LAUB, J.H. (2003). *Crime in the making: pathways and turning points through life*. Harvard University Press.
- SAVOLAINEN, J. (2009). Work, family and criminal desistance: Adult social bonds in a nordic welfare state. *British Journal of Criminology*, 49(3), 285-304. doi:10.1093/bjc/azn084
- SHANAHAN, M.J. (2000). Pathways to adulthood in changing societies: variability and mechanisms in life course perspective. *Annual Review of Sociology*, 26, 667-692.

- SHANAHAN, M.J., PORFELI, E.J., MORTIMER, J.T. & ERICKSON, L.D. (2005). Subjective age identity and the transition to adulthood. When do adolescents become adults? In R.A. SETTERSTEN, F.F. FURSTENBERG & R.G. RUMBAUT, *On the frontier of adulthood: theory, research and public policy*. Chicago: University of Chicago Press, 225-255.
- SIENNICK, S.E., STAFF, J., OSGOOD, D.W., SCHULENBERG, J.E., BACHMAN, J.G. & VAN ESELTINE, M. (2014). Partnership transition and antisocial behavior in young adulthood: a within-person, multi-cohort analysis. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 51(6), 735-758.
- STAFF, J., OSGOOD, D.W., SCHULENBERG, J.E., BACHMAN, J.G. & MESSERSMITH, E.E. (2010). Explaining the relationship between employment and juvenile delinquency. *Criminology*, 48(4), 1101-1131.
- STEVENS, G.W.J.M., PELS, T., BENGI-ARSLAN, L., VERHULST, F., VOLLEBERGH, W.A.M. & CRJNEN, A.A.M. (2003). Parent, teacher and self-reported problem behavior in The Netherlands. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, 38, 576-585.
- STOELDRAIJER, L. (2014). *Jongeren blijven langer thuis wonen*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- STRYKER, S. & BURKE, P.J. (2000). The past, present, and future of identity theory. *Social Psychology Quarterly*, 63(4), 284-297.
- SWEETEN, G., PIQUERO, A.R., & STEINBERG, L. (2013). Age and the explanation of crime, revisited. *Journal of Youth and Adolescence*, 42, 921-938. doi: 10.1007/s10964-013-9926-4
- THORNBERRY, T.P. (2005). Explaining multiple patterns of offending across the life course and across generations. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 602-156. DOI: 10.1177/0002716205280641.
- THORNBERRY, T.P., MOORE, M. & CHRISTENSON, R.L. (1985). The effect of dropping out of high school on subsequent criminal behavior. *Criminology*, 23, 3-18.
- TILTON-WEAVER, L.C., KAKIHARA, F., MARSHALL, S.K. & GALAMBOS, N.L. (2011). Fits and misfits: how adolescents' representations of maturity relate to their adjustment. In M. KERR, H. STATTIN, R.C.M.E. ENGELS, G. OVERBEEK & A.-K. ANDERSHED (eds.), *Understanding girls' problem behavior*. Chichester: Wiley-Blackwell, 31-67.
- UGGEN, C. (2002). Work as a turning point in the life-course of criminals: a duration model of age, employment, and recidivism. *American Sociological Review*, 65(4), 529-546.
- UN (2008). POP/DB/Marr/Rev. <http://www.un.org/esa/population/publications/WMD2008/Main.html>
- VAN SAN, M., DE BOOM, J. & VAN WIJK, A. (2007). *Verslaafd aan een flitsende levensstijl: criminaliteit van Antilliaanse Rotterdamers*. Rotterdam: RISBO/EUR.
- VERBRUGGEN, J., BLOKLAND, A.A.J. & VAN DER GEEST, V.R. (2012). Effects of employment and unemployment on serious offending in a high-risk sample of men and women from ages 18 to 32 in The Netherlands. *British Journal of Criminology*, 52, 845-869.
- WARR, M. (1998). Life-course transitions and desistance from crime. *Criminology*, 36(2), 183-216.
- WERDMÖLDER, H. (2005). *Marokkaanse lieverdjes: crimineel en hinderlijk gedrag onder Marokkaanse jongeren*. Amsterdam: Balans.
- ZOUTEWELLE-TEROVAN, M., VAN DER GEEST, V.R., LIEFBROER, A. & BIJLEVELD, C. (2014). Criminality and family formation: effects of marriage and parenthood on criminal behavior for men and women. *Crime & Delinquency*, 60(8), 1209-1234.

APPENDIX 1

- Iets beklad met pen, stift, een spuitbus of iets anders, bijvoorbeeld een muur, stoel in een bus, metro of trein
- Expres een auto of een ander voertuig beschadigd of vernield, bijvoorbeeld door deze/dit te bekrassen of een ruit in te gooien
- Expres een woning van iemand beschadigd of vernield, bijvoorbeeld door een ruit in te gooien
- Expres iets anders beschadigd dat niet van jouw was, bijvoorbeeld een ruit, lantaarnpaal of iets in een bus of trein
- Iets in brand gestoken of geprobeerd in brand te steken, bijvoorbeeld een gebouw, auto of vuilnisbak
- Iemand uitgescholden omdat hij of zij een andere huidskleur of een ander geloof had
- Iemand uitgescholden omdat hij of zij homofiel was
- Iets uit een winkel gestolen dat minder dan 10 euro waard was
- Iets uit een winkel gestolen dat meer dan 10 euro waard was
- Een fiets of een brommer gestolen
- Een auto of motor gestolen
- Iets uit een auto of een ander voertuig gestolen, bijvoorbeeld kleding, radio, telefoon of andere spullen
- Een parkeermeter of andere automaat opengebroken om iets te stelen, bijvoorbeeld geld, snoep, drank of iets anders
- Ergens ingebroken omdat je iets wilde stelen, bijvoorbeeld een huis, bouwkeet of ergens anders
- Iemands zakken gerold
- Op een andere manier iets gestolen, bijvoorbeeld uit een kleedkamer of in de trein of ergens anders
- Iets gekocht waarvan je wist of dacht dat het gestolen was
- Iets verkocht waarvan je wist of dacht dat het gestolen was
- Expres iets verzwegen of onjuiste informatie opgegeven bij je belastingaangifte
- Expres iets verzwegen of onjuiste informatie opgegeven bij een uitkeringsinstantie, bijvoorbeeld IBG, Sociale Dienst, GAK, of ergens anders
- Expres iets verzwegen of onjuiste informatie opgegeven aan je verzekeringsmaatschappij, bijvoorbeeld voor je reis- of inboedelverzekering
- Iemand bedreigd om hem/haar bang te maken of iets te laten doen, (op straat, msn)
- Iemand bedreigd met de bedoeling iets van hem of haar te stelen
- Geweld gebruikt om iets van iemand te stelen
- Gedreigd iemand te slaan of te schoppen
- Expres iemand geslagen en/of geschopt zonder dat die persoon volgens jou gewond is geraakt
- Expres iemand geslagen en/of geschopt waardoor die persoon volgens jou gewond is geraakt
- Iemand bedreigd tegen zijn/haar wil seks met hem/haar te hebben
- Seks gehad of geprobeerd seks te hebben met iemand die dat niet wilde
- Een wapen bij je gedragen
- Gedreigd iemand met een wapen te verwonden
- Expres iemand met een wapen verwond
- Meegedaan aan een rel of gevecht tussen meerdere personen op een publieke plaats bijvoorbeeld een voetbalstadion, popfestival of andere openbare plek

- Softdrugs zoals wiet of hasj verkocht
- Partydrugs zoals speed, XTC of paddo's verkocht
- Harddrugs zoals heroïne, crack, cocaïne verkocht
- Een bromfiets, auto of motor bestuurd terwijl je onder invloed was van drank
- Een bromfiets, auto of motor bestuurd terwijl je onder invloed was van drugs
- Doorgereden nadat je een aanrijding of ongeval had veroorzaakt
- Met een auto of motor gereden terwijl je op dat moment daarvoor geen rijbewijs had
- Zonder toestemming een auto van iemand anders gebruikt om in rond te rijden (niet om te stelen)
- Anderen geholpen bij iets crimineels, bijvoorbeeld door op de uitkijk te staan bij een inbraak/ het niet afsluiten van bedrijfsruimten
- Iets van iemand gestolen dat minder dan 10 euro waard was
- Iets van iemand gestolen dat meer dan 10 euro waard was
- Ten koste van je werkgever gefraudeerd, door bijvoorbeeld onterecht kosten te declareren of geld naar je eigen rekening te boeken of op een andere manier
- Vanuit je werk ongeoorloofde diensten verleend aan anderen, bijvoorbeeld door ten onrechte vrienden of familie te bevoordelen of vertrouwelijke informatie door te spelen aan mensen
- Expres wettelijke regels overtreden in het belang van je werkgever, bijvoorbeeld milieu-regels, werktijdenregels, of andere regels
- Ambtenaren, controleurs, of anderen geld of iets anders gegeven om voordeel voor je werkgever te behalen, bijvoorbeeld om controles of een boete te ontlopen of om een vergunning of opdracht te krijgen